

המציפה

עתון שבועי

דבר עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם ההוכחה הספרותית החדשה רמת המצפה:

באוסטריא-אונגריא:
לשנה . . . . . 7 כתרין
לחצי שנה 3.50
לרבע 1.75

כא שכנו:
לשנה . . . . . 8.— כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

ה"ה המצפה" בלשון ההוספה הספרותית אין לתתם.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גודל השטח ברבת מ"ט חצי הכתר. בראש גליון שני כתרין.

גליון בודד 12 הלר.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי גם שם מקומו הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918 הארסה לבית המערכת ולארמיניסטרציה

"HAMICPE"
ul. Sw. Sebastyana 32. Kraków.
(בחיץ לארץ להוסיף: Oesterreich)

Kraków, 11 Wrzesnia 1908.

גליון לו

קראקא, ש'ו אלול פ' תכא תרס"ח.

כך נתונה הרשית גם לאחינו הספרדים לקרא לזרונגוס ששה לאומית. מוכן מאליו, שכאופן כזה יש לנו כבר לא לאום אחד, אלא שני לאומים, לאום לאום ושפתו הלאומית אתו. יבאו גם יהודים הכמים ובעלי תריסין להתוכה, להראות את כחם בפלפול ועקום-האמת ועקום-הבתוכים, יבאו בלם ויוציאו את כל בלי נשקם, אבל נגד זה אין שום פירכא: ישנם שני עמים, שמוצאם יכול להיות אחד, כשם שלעמים רבים ישנו מוצא אחר, אבל בכל זאת הם לאומים שונים, מפני שלהם שפות לא מיוות שונות.

אל נעמוד כאמצע הדרך ונלך הלאה. יהודים אהים יש לנו בגרמניה. יש לנו שם יהודים מתבוללים, כשם שיש לנו מתבוללים בין הסוציאליים המדברים זרנגון, ויש לנו יהודים לאומים ויהודים ציונים, יהודים לאומיים לא פחות מכאי בה הבונד, שהיו כועדיה וציונים לא פחות מר' ליב טויביש, החוכש שמרימיל ונאום נגד השפה העברית. בקצור: יהודים כשם שאנחנו כלנו יהודים. הם סובלים בתור יהודים, הם סגורים מן החברה וסתרקים הימנה מתוך רגש לאומי, הם מקריבים קרבנות חמרים הרבה יותר מן הציונים במקומותינו, שיש ביניהם עשירים מופלגים, שאינם נותנים בלום לא כשכיל צרכים עברים בלליים ולא כשכיל צרכים לאומיים. ואתם היהודים אחינו מדברים בשפה גרמנית נקיה, במקום שאנחנו מדברים בשפה גרמנית משבשת. היהודים הללו הנם חיים, סובלים, מצטערין ושמחים בשפה זו, היא עצם מעצמותיהם וכשר מבשרם, שפה

הלאומית. דעה זו היא עכשו כבר מוסכמת ומקבלת בחוגי מעריצי הזרנגון. אנחנו מקבלים לנגע הנהה כזוהת זו ונתהיל להתאימה לחיי היהודים. לנו ישנם אהים, שהיו בטרם היינו אנחנו כאשכנו ובטרם קבלנו שם את השפה הגרמנית ונהפכה לזרנגון, ואחינו הם קבול, לפרקים מתוך הכרה של הסכיבה והתנאים הכלכליים והחברתיים ולפרקים מתוך הפין ההתכולות, את השפה הספרדית. שנים רבות כבר עברו מאז יותר מאשר עברו עלינו ועל זרנגונו; אחינו כבר גרשו משם סכלו ענווי גוף וענווי נפש, חיו תחת שלטון ממשלות שונות, במשלות, אשר לפרקים דבאו אותם ולפרקים המו להם הכר, פעם זהה השמש ופעם שקעה השמש, אבל בכל אותם הימים שמרו אחינו הספרדים את אותה השפה, שהביאו להם מספרה. בשפה זו חיו סכלו, התענו והצטערו. ולא רק מה שלקחו מאהרים נשאר להם, אלא שהם המכיעו גם את הותמם המיוחד על שפתם, הם הכניסו אליה מכמאים עברים מיוהדים, הם הכניסו אליה רוח יהודי היסטורי, ושפה זו היא כבר עצם מעצמותיהם וכשר מבשרם, היא נתרבקה עם הפטיחיקה היהודית ובאופן כזה נברא להם זרנגון היספניולי. במדה שאנחנו מודדים לנו הרינו מוכרחים למוד גם לאחרים. הזרנגוניסטים, אם רק רוצים הם להכניע תחת חקי הזרנגון, אזי יהיו מוכרחים להוציא מסקנה אהת מתוך בנין אכ אחד, ועל אפס ועל חמתם, ברצונם או שלא ברצונם, הם אנוסים להודות, שכשם שלנו הרשות לקרא לזרנגונו שפה לאומית

רחל מואדראטשטיין מאורשים מאוניאו פשעמישל.

הנני מברך מקירות לבי את הורי היקרים כמו"ט לארום בתם מ' אסתר מאיסטימשקע עם מר יצחק יארמאן מזאלישטישק, מוז"ט לאחתי! לוי מאזער.

הגיון נפלא.

כועדה הזרנגונית, שהיתה כמשרנוכיי, הוכעה ע"י רוב הנואמים הרעה, כי הזרנגון היא שפתנו הלאומית. אמנם כלם מכירים, ששפה זו אין לה שום שיכות עם העבר הרחוק שלנו, שהיא לא נשתורה ולא נארנה מתוך ההרנשות והמאורעות, שיצרו אותנו בתור עם, שלהלך גדול מעמנו אינה ידועה כלל וכלל, שעמנו באלפיו ורבבותיו אינו סכךד אותה, והעיקר: ששפה זו לא היתה יצירה פנימית, אלא הכרה היצוני, שהוטל עלינו זה לא כבר בימי נודינו כאשכנו. אבל למרות כל החכרות הללו, כלם רוצים להחליט, שלנו שפה לאומית אהת: הזרנגון. וכיצד? כאן מתהילה ארגו-מנטיציה בנויה על הגיון נפלא מאד; יען אשר עברו עלינו כמה שנים, שאנחנו התהלנו לדבר בשפה זו, אם כי מתוך אנס, ויען אשר היהודי הנהו חיו וסוכל ומרניש ומתענג ומצטער בשפה זו — לפי דברי הזרנגוניסטים — הלכך היא שפתנו

פיליטון.

המלשין.

(מספורי הליטאים).

... ומספרים עליו, שעד חזינתו היה ירוע לעלוי ולמדן מופלג, ירא שמים, שלא עבר גם על עברה קלה, שבני אדם אינם מקפידים עליה כלל ורשים אותה בעקביהם. אולם אחרי קהתו אשה נכנסה בו רוח שמות ופנה ערף למשנתו, ראט לאט נתקלקל יותר ויותר עד שנהיה ל"אחר", ל"תלמיד חכם שסיה", ולכסוף ירד עד הדיושה התחנהנה וההמכר לרלטוריה ומלשינות, וכל מה שגעשה בעירה וכו גם כמחשך בהדרי חדרים, הודיע מיד ל"פריץ" מושל העירה — והיהודים נבוכים ונרעשים...

נתן לו הפריץ שני ערלים שומרים, ששום איש לא יגע בו לרעה.

ככה עברו וחלפו שנים רבות. כל בני העירה חלו ורגזו מפניו, איש לא העיו גם לעקצהו במלה חריפה, בבית המדרש חלקו לו בכוד והעליות היותר חשובות נפלו המיד בחלקו. בקצרה: "רשע שהשעה משחקת לו"...

אני בראשי מאד, ומתירא הנני שמא תשפיע הנסיעה לרעה על מצב בריאותי. משיבים הם: לא, את האמהלא הוא תשמיע באוני הפריץ ואנחנו לא נדע ער מה! מכמיה הוא להם ממון רב — אך גם התחכולה הוו אינה מועילה. נומלים הם אורו בעל כרחו ומכויאם אותו החצרה, ומספרים לפריץ את כל המאורע. שואלהו הפריץ: מה זה? משיב הוא: ראשי כואב עלי היום. — וראיזה צרך נסעת? — הפצתי להשתעות אהך כדבר עסק. מתערכים הערלים-השומרים בדבריו ומכחישים אותם, ומספרים, שכבר הדרך ער האכסניה לא פסק מלהתפאר לפניהם — כי דברים חשובים ונכבדים עד מאד הוא צריך למסר לפריץ, אך אחרי התפללו לאלהיו נשתנה לנמרי, והתחיל מתאינו, כי ראשו כואב עליו — ובאמת אך מתחפש הוא. והוא שומע דבריהם ומחליט כדעתו: יעבר עלי מה ואני לא אדבר דבר!

מתחיל הפריץ בדברים רבים ומציע לפניו בסף וזהב — והוא אינו רוצה. מתרה בו הפריץ התראה קשה, שאם לא ינלה לו הכל — יסכל יסורים אין קץ — והוא מהרהר בלבו, שעבשיו שעה רצויה לעמד בנסיון ולמחות מקצת חטאיו המרכים כחול הים —

ויהי היום — כאשר מימי החרף הקרים — והמלשין מצוה לשומרו לאסר את עגלתו ולנסיע אל "הפריץ".

נסיעים המה ער הפונדק שבאמצע הדרך. והנה השמיש מתחילה שיקעה ויורדת — זמן הפלת המנחה הגיע — ובלבו מתעורר חשק נמרץ להתפלל. מיד הוא נכנס עם הערלים אל בית המרחץ, הם מתחילים שותים לשכרה בכנהגם ההדירי, והוא — להבדיל — מתיחד לו בקרן זוית ומתחיל מתפלל מנחה ככונה רבה, מלה במלה בהורו מרגליות.

ובשמגיע ל"סלה לנו" מנצנץ הרהור השובה כמחו: הרי אני בבהינה, "אחמא ואשוב", שאין מספיקן כירו לעשות הישובה!... והמאמר התלמודי הזה נכנס בלבו כארם של עכנאי ופתח קמן בחודו של מחט נפתח כמחו, ויתוש התחיל מנקר ומנקר בו בלי הרף... ובשהגיע, ולמלשינים אל החי הקיה" התמרמר בכבי, ושתי שעות רצופות השתפך ב"רמעה שלישי" וקבל עליו לשנות את איה חייו לנמרי.

ובעני הערלים לא ישרה תפלתו הממשכה, ומתחילים הם להתלחש, והוא מרניש כזה ומחליט בדעתו: "יהי מה שיהיה — ואני אינני נוסע הלאה!" ונגש הוא אל הערלים ואומר להם: שתו על חשבוני כמה שתרצו ואחרי כן נסע הביתה, כי חש

ענינים מדיניים.

אחדות באונגריה. בחוג הפרלמנטרים באונגריה מהנינים להצעה. אשר הביא מהפכה ביחס העמים השונים והמפלגות, היא הצעת זכות בחירה כללית, שעל מנת כן מסר המושג את הממשלה בידי מפלגת הפרוד. ולפי זכות בחירה כללית החליש את כח המריארים השולטים בכל והגכיר את כח שאר העמים יושבי הארץ ואת כח הדמוקרטים, שאינם רואים את הצלחת העם ברוח קנאה לאומית קיצונית, ע"כ משהרלים עתה הקנאים אשר בין המריארים, לחבר את כל המפלגות המדיאריות למפלגה אחת גדולה על יסוד הפרוגרמה של מפלגת הפרוד, כלומר לדרוש פרוד גמור של אונגריה מאוסטריא אף במקצוע הצבא והענינים החיצונים. הם דורשים ממפלגת המתונים של הנראף אנדראשי להסכים ליסר בנק לאומי ראשי ולחלק את הבנק האוסטרי-אונגרי. כעצם בגרון המפלגות היא מפלגת-העם הקלירקלית. הרי גם היא צריכה להתחבר וקשה ההתחברו עמה, כי יתר המפלגות הן לברליות.

הברית המשלשת. המניסטר האוסטרי לעניני החוץ ברוך אהרנל התראה את המניסטר החיצוני האשכנזי שאן ואת המניסטר החיצוני האיטלי טיטוני, שניהם באו לאוסטריא. נקל לשער, כי נועצו ע"ד שתי הממלכות המחמדיות מורקיא ומרוקא, שבשתיהן נעשו שנויים בכירים ויש צרך לברר יחס שלש הממלכות המחוברות, אשר באירפה התיכונה. למען יתאים חפץ שלשתן לעצה אחת. ההבדל, ששלשתן מסכימות זו לזו ולכלל יחס אחר לשנויים החדשים.

על המצפה.

עד אנה נחשה?

שאלת נכנת הכנות מבתי היהודים בגליציה אנה סרה מעל סדר היום, היא נעשה יותר ויותר בוערת וחשובה מיום ליום ליהדות הגליציה. לענינו יגזלו נכרים את ילדינו, את הקהוננו, את משעננו לעת זקנה. בני הנעורים נגולים מחיק היהדות, למסרם לזרים. מוסרים מיוחדים ישנם בגליציה לתכליה התאמצות נמרצה ושוקדה, להוציא מבתי היהודים את הילדים והילדות, לבלאם בבתי הבלא של המנורות עד שישתמדו וסכנה נשקפה לנו, כי יום יבא וילדי יהודים ישתמדו במדה מרובה, בהמון. כי בקצה הערים בגליציה גם בתי-הספר והמורים סרים למשמעת מצודדי הנפשות ובכר נפו מורים להסית ילדות לשמד. אנחנו העירונו על הרשת הזאת, הפרושה לרגלנו זה כמה פעמים, הזוהרנו על הסכנה כרבירים יוצאים מן הלב, דרשנו מאה צירי היהודים במועצת הממלכה, לעשות כלם יחד איזה דבר בענין המעצב הזה. אך עד בה היה עמלנו לריק. האמנם לא נמצא עוד אזנים קשובות? הנביט בלב שוקט ושאנן לבשהנו ולחרפת היהדות כלה בקחת זרים את בנותינו מבתינו ונחשה? האין עוד לב בחזנו, להרגיש את כלמתם ואת אסונם של אלפי יהודים, האנוסים לראות כאשר יסירו את בנותיהם לעזוב את אבותם ואת משפחתם, לבגוד בעמם ובדתם? האין רגש רחמים לנו דרמעות המרות של אבות ואמהות, האנוסים לעמוד כמה ימים לפני שעיי בתי הניזרות, להתנפל לפני רגלי שונאות, לנשק ידיהן ולהתחנן להן, לתת להם רשות לראות את פני ילדיהם, אשר בעדם הקריבו את חייהם, בעדם עבדו בפרך, למפחם ולרבותם, למען יהיו משען להם לעת זקנתם? מי שאינו מרגיש בצער ההורים האלה הנאנחים והנאנקים והנמונים בענים על פתחי בתי הניזרות, מי שמתרו אינה מתפקעה למראה דמעות הדם של האבות השבולים, השכים יום יום משערי שאול אלה וידיהם על ראשם ורושם היאוש על פניהם — לו אין לב אדם כלל! ובל מי מראשי קהלותינו, רבנינו, צירינו במועצת הממלכה וסתם עסקני צבורנו, שאין בכור ישראל העלוב וכעם של רגש הצדק המחולל דוחקים אותו לקום בעזו ובכל מאמצי כחו נגד המעשים האלה,

אחרת אינם יודעים ואינם רוצים לדעת. אם הימינו לעשות כמובן לאומי או הרעו — זוהי שאלה אחרת, שאינה נוגעת לכאן. אנחנו נשתמש ככח ההגיון וכח ההוכחה של הז'רגוניסטים. הם אומרים: אם יודעים היהודים או אינם יודעים, אבל עובדה חיה לנגד עינינו: היהודים מדברים ז'רגונית. כך נאמר גם על אחינו הגרמנים: ידעו או לא ידעו שפה אחרת, עובדה חיה לנגד עינינו: הם מדברים גרמנית. כאן הרינו למדים מה שאנחנו למדים אצל אחינו יושבי המזרח: השפה האשכנזית היא השפה הלאומית של אחינו היושבים בגרמניה. הרי לנו כבר שלשה עמים, שהם מתוך מוצא אחד, ובכל זאת הנם לאמים מיוחדים.

הארבתי אולי קצת בענין זה, מפני שהתפלאתי איך אפשר, שמושגים כל כך מזהשים וברורים יהיו כל כך בלתי יודעים ומכסי ערפל כשם שהם אצלנו. אם נקבל, שמפני שאנחנו מדברים זמן ידוע באיזו שפה, הריה כבר שפתנו הלאומית, הרינו מוכרחים להרחיב הנחה זו גם על אחינו הספרדים, הגרמנים, הצרפתים, האנגלים, הכושים, הבוכרים, ההרריים והתימנים. באופן כולל ומנקר את העינים הרינו רואים, שנקודת השקפה זו היא פשוט נקודת ההשקפה של מתבוללים גמורים ומביאה לידי התפוררות העם העברי והתפוצצותו לידי פרוד חלקיו ואומותיו. מאותו היום שמקבלים החלטה זו, הנבנית על הוכחה והגיון כל כך נפלא — יכולים להצני מצבה גדולה על העם העברי האמלל, ולהגיד: בא הרקבון, האורגניזם הלה, התאים התפרדו ושעתך — שעת גסירה, שסופה מות.

אנחנו המאמינים בכח החייב של העם העברי איננו מפחדים מפני איזו החלטה, שנתקבלה ע"י אנשים אחרים, שונאי השפה העברית. שפתנו נלחמה כבר כמשך היסטוריתנו עם שונאים יותר נוראים מאשר עם ריזיון וסיעתו ויצאה בזר נצחון והיא תנצח גם להבא. כדאי היה רק להראות על ההגיון הנפלא, שהוא יסוד ההחלטות ועוד חזון למועד, להסיר את המסוה מעל פני אויבינו הגלויים והנסתרים, שהתכסו בצעיף אהבה בקונפרנציה המ'שורנוביצית, לגלות הכל מכלי הבהל מפני הריפולום ומפני הפרסום. נראה אותם בציונים האמתי ונדע מי הם.

צ'בי שרפשוין. ברין.

ושותק. מצוה הפריץ להלקותו בשבטים להים — והעבדים חשים לעשות את מצותו. מביאים שבטים שרויים בחמץ, פישטים את בגדי מעליו ומתחילים לדוש את גופו הערום באכזריות כמה, הדם נזול ושיטף כנחל והוא מקבל הכל באהבה... ושותק.

אחרי עשרים מלקות שואלהו הפריץ, אם נכון הוא למלאות את רצונו ולגלות לו מה שיודע? ושוב אינו עונה כלום, כאלו הרבר אין בו. מתמלא הפריץ חמה עזה וצועק: כך? עדין עומד במרד, הלקוהו עד מאה!

העבדים מורידים את השבטים על כשרו בזעף, והוא מונח כאבן שאין לה הופכין, חרש הוא מהאנח ובובה, אך לא על מכאוביו הנוראים ויסוריו הקשים — כי אם על חמאיו העצומים, ומקירות לבו הוא קורא: רבוננו של עולם, רצה נא את דמי כדם קרבן זוכח! אחרי ההלקאה משליכים אותו החוצה, והוא שובב כל הלילה בערמת שלג, ובובה ומתחנן אל ד', כי יקח את נשמתו החמומה.

ואמנם באותו הלילה נוע ומת...

כשהגיעה השמועה ע"א אופן מיתתו של המלשין לאוני הגאון הותיק ר' אליהו מוילנא, אמר עליו המאמר: "במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמד...". דרוהובישט.

נ. זיגלבוים.

כל מי שיש בידו לעזור להציל את ילדי היהודים מלנפול בשבי והוא מעלים עינו — שהף הוא לשובינו, לגדולי ילדינו ולמחללי בבורנו! ביחוד חמסנו על צירינו במועצת הממלכה. אם האדונים האלה? איה שליחי הצבור, שנבחרו במסירה נפש ממש, שעליהם מומל, לשפוך מרי שיחנו בפרלמנט לפני כל באי עולם, לספר לפני אנשים בעלי תרבות את תלאות אים על בנים, לגלות את המכות האנושיות, אשר יכנו פה באי-בח דת הרחמים והחסד? איה האדונים האלה, המוציאים את לבם היהודי לשוק לפני הבחירות, למכרו אל הבוחרים? מדוע יחשו לשערוריות האלה? מדוע אינם דורשים דין וחשבון מאת הממשלה, הנותנת יד לרשעה בזאת, אשר כמיה לא נשמעה רק במחשבי אפריקה? עתה על שליחי צבורנו אלה להת לעם, לבוחריהם, דין וחשבון! העם יתעורר ויקים בכל עוז ויגד תוכחה קשה לבאי-כחו, על התרשלם באחת השאלות העקרויות, באחת הצרות הראשיות של יהודי גליציה! מאומה לא עשו צירינו, ואף לא צירינו הלאומיים, כל מאימה לא עשו, אף לנסות לחבוש את פצענו האנוש הזה! הוי להם אף פתחון פה להצמדק עזוה לפני הדור הבא, אשר ייסר מיסר קשה את מנהיגי הדור הזה על השתיקה העקשנית מול נכנת-ילדים הדירה מבתי אבותיהם, בעוד אשר הננבים עצמם יאשימו אותנו במצח נחושה בנכנת ילדים, בלי כל בוישה? אכן אין על מי להשען, על העם עצמו לתבוע עלבוננו. לולא האדישות, השיוון, השעמום והשממון של יהודי גליציה לכל עניני הצבור היינו דורשים אספת עם מיוחדת לענין הזה, להועץ כמה לשים קץ לצרת הצבור הזאת. האיש היחיד העוסק בענין הזה, עורך הדין ד"ר רפאל לנדא בקראקא, מוכן תמיד להקהיל אספה כזאת, אלו ידע, בי ננעה הרעה גם עד לבות אחרים, כי ישנם לבות מרגישים ואזנים קשובות. גדולי העתונים בכל העולם עוסקים עתה ברשעה הזאת, לכן עתה שעת הכשר, כי יתאושו גם יהודי גליציה להראות שאינם קרקע עולם, כי גם בגוויותיהם נמצאות נפשות מתפעלות ורוצות בהצלה. היחפוף העם? על זאת יתנו מענה כל החפצים להשתתף באספה כזאת ונעיר את הד"ר לנדא להקהיל אותה.

מן העם.

לחנתת הקהלות.

מפני שלקהלות אחדות בגליציה, עלה כבר אחר התאמצות הגונה, להכניס להנהגת הקהלה יהודים לאומיים וציונים אחרים — לו גם בכמות מעטה — האומרים להביא גם איזו תועלה לבוחריהם, ארשה לי בזה בתור אחד מאלה להציע בזה הצעה, שתביא רב ברכה לישראל, ושעל נקלה יכולים להוציאה אל הפעל. — בידוע הוא, שאם איזו קמטה נופלת בקהלה בין איש ובין רעהו, או שביניהם איזה דין ודברים מאיזה סוג שהוא, מיד רצים הם לפרקליטים ומבזבזים הוצאות ללא תועלה ומביאים משפטיהם לערכאות ובאים ומביאים אחרים לידי שבועות, ולא פעם אחת נעשה ישראל באופן זה לבזו ולשמצה בעיני השופטים הנכרים. היהודים הם כדור למהתלותיהם. ולפעמים יקשה לבי"ד הנכרי לצאת ממעגל קסמיהם של בעלי הדין, מחשבונותיהם היהודיים המסובכים, כפי במאותיהם הארסיים, והוא שולח אותם לרוב מפניו בזעם נורא אל הרב, שהוא יתוך בניניהם. או הצדדים באים לידי ספקא מעצמם, אחר הוציאם כספם לריק, שלא מהשופט הנכרי יושעו, ובוחרים להם "בי"ד מפשר" והם מתפשרים אצלו כשלוים, ומכרכים את מפשריהם כאריכות ימים. — בכדי למנוע את השערוריות ואי הנעימות הנ"ל, הנני להציע, שחברי הנבחרים לחדר הקהל ישתדלו כל אחד בקהלתו, שהקהלה תבחר מתוך עצמה "בי"ד מפשר" המירי של עשרה אנשים, שמהם יבחרו להם המיר כל המתקוממים, ברצונם וכאות נפשם. ויש בכח הקהל להבריה ולהטיל חובה מוסרית על כל יהודי, שלא יגיש את משפטו לדיניהם, כי אם יפנה אל ועד

או מה היינו עושים אלו נזרה עלינו הועידה במשטרנוביץ, כי מרוך-אשך היא מחלה לאומית? תארו לכם, בבקשה מכם, את המהומה של הילדים ואמהותיהם, כאשר היינו באים עם הרופאים לעשות להפעושים העליונים את החתוך המסיבן הזה!

אתה שנתגלגלה עלינו מדה הרחמים ולא גזרו עלינו אלהים, מה היה מהתירו אחר, אברהם רייון, שלום אש, מרה אפרו ונו' ספקטור עושים אלו נזרה איזה ועידה של חכמי ישראל אחרים, בי המשניות והתלמוד הבבלי הם ספרים לאומיים וחובה על כל יהודי להגות בהם יום ולילה? הארו לכם את אסון האמללים האלה! מה היו עושים? אדרבה, הבו עצה!

ענה שנתגלגלה עלינו מדה הרחמים ולא גזרו עלינו אלהים, מה היה מהתירו אחר, אברהם רייון, שלום אש, מרה אפרו ונו' ספקטור עושים אלו נזרה איזה ועידה של חכמי ישראל אחרים, בי המשניות והתלמוד הבבלי הם ספרים לאומיים וחובה על כל יהודי להגות בהם יום ולילה? הארו לכם את אסון האמללים האלה! מה היו עושים? אדרבה, הבו עצה!

ה מחמט.

מכתבים מטרי המדינה.

שרעב. אבל כבוד! אברהם גדולה אברהם לעירנו בשבוע שעבר במוה הגביר המפורסם ר' חיים מא של ער זיל בשנת הארבעים ושנים לימי חייו. המנוח היה בעל בית הבאנק מפה והיה נודע לתהלה בגלל מעשיו הטובים והישירים ועמלו הרב למופת אחיו בני עמו. בין כל בני משפחה מאשלעך פה היה המנוח היהודי הלאומי והציוני האחר, שלחם כל ימיו

נגד השטה הגלונית של המהבוללים. ובכ"ו היה חשוב בכל העיר גם בנייהם והיה נבחר בין יועצי העיר לשופט השקים, והיה חבר לכל חברות-הלואה והצדקה בעירנו. ואע"פ שהיה עשיר גדול, גביר אריר, בנו יחידו של עשיר וגביר בעל נכסים הרבה, וידוע הוא שעשיר מכיון שהשיגה ידו לרכוש סך הניון מיד נהפך לבו ללב אבן, ככל זאת היה לב ר' חיים לב בשר, המרניש בצרת אחיו וככל עת עמד לימין אביון. הנמצא בצר ידו היתה פתחה לכל המבקש עזרה. סוחרים הרבה פה גדולים וקטנים הייכים לו תורה כשכיל איהן עברתם, כי הוא המציא להם אמנה. ע"כ אכלה כל העיר ביום ו' העבר, כאשר הביאו נויתו מברסלאי — כי שם מת — והרבה אלפים בני ברית ושאינם בני ברית עשו לו את הבכור האחרון ולוו אותו לביית עולמו. בבית מועד לכל חי הספידו אותו הרב ר' אבא שניור נ"י מעירנו והדרר. מיטץ. הנצב"ה.

צה"ר

מחרוב ומרחוק.

שונות. בקננרם של לשכות המסחר מכל העמים, שריה נימים האלה כהיכל התערוכה בפראג. החלט ע"פ הצעת צירי הולנר, להקחיל אספת סוחרים וחכמי משפט מכל העמים לתכלית הקלת חגי שטרי החוב באופן אחד בכל הארצות. בקננרם הוא החלט ג"כ. להשתדל למנוע את חג האביב הנוצרי בכל שנה ביום א' שאחרו 4 אפריל ולא כמו שהוא עתה ביום א' שאחרו הפסח היהודי. — מדה המחסור בגלציה בשנה הזאת רכה מאד. שתי מיליונים יש אלף הקטר שדה נלמו מרוב הנשם בקיץ הזה. נזק דאכדים וכעלי האחויות הגדולות עולה לככ"ז מיליון כתר. את הנזק הזה ירנישו גם הסוחרים היהודים ושנת מחסור לפנינו. — יוסף הענקעל, נער אכר בן ט"ז שנה בפורי-וואשארהעלי באונגרון ישן בלידה בשדה. כחצי דלילה הקיץ והרנישו, כי איזה בעל חי רוחש בתיך פיו. כאשר שלח ידו להוציאו נודע לו לכהלתו, כי נחש הוא וצעק ככל בחו ובינתים נשטט הנחש דרך הושט אל פיבתו. הנער הרניש כאב גדול וחש אל בית אביו, שהכהיל להביא רופא. הרופא נסה להביא את הנער לירי הקאה ולא הועיל מאומה. עתה יעשו לו נתוח, להוציא את הנחש. — כל רוסיא המתקדמת חוננה עתה את יום מלאות לנראף לב שלסמטי שמונים שנה. כלם מפליגים כשכח נביא הנוים הזה, יעטבד חצי ימיו בספרים בלי מספר, לתקן את מוסר בני דורו ומדותיהם. עד כה לא הועיל מאומה, אבל אין ספק שאחרי מותו תהיה הפעולה רכה מאד. הסינור הקדוש, (מיעצת הכהנים) שהשטיל חרם על צדיק הדור הזה, אשר את ההגינה בפומבי. — כבוקבינה יסדו ראשכונים החפשיים אנודת עם" אשכנזית, להכריע נגד "חברת העם" של הנוצרים-סוציאליים.

*

דעת יפני. חכם יפני אחד התפלא בעתון אישכנזי במינכן על שנאת הנוצרים ליהודים וכותב: נוצרים. המצויים על אהבת אדם ואף על אהבת השונא. כותבים וצועקים: הרנו את היהודים והממשלות שותקות! אלו כתבו פעם: הרנו את האצילים, אז רע ומר היה גורל הכותב ומדוע מותר לכתוב כן על יודים? כאמריקה יצעקו: הרנו את היפנים ואת הכושים. ומיסיונרים נוצרים באים אלינו, לבקש מענו להודות בדת הרחמים והחסד, האומרת, כי כל בני האדם אחים הם, ואיך נאמין להם? פחד היהודים בבולגריא. מדינת כולגריא חצי הפראית מקבדה מעט מעט תרבות אירפה דרך רוסיא ורוח המאות השחורות שולטת בה ככל רחב הארץ. הרב אביד ברוס'טשוק השיג מכתב בלי חתימת שם, הכתרה בעשידי היהודים, לעזוב בתוך י"ד יום את הארץ ואם לא, יהרסו בתיהם כדנימיט והם יהרגו באכזריות. פחד מות נפל על כל יהודי העיר. רבים מהם נרחו לסופיא וגם שם פחדו היהודים. הרב הראשי ד"ר עהרענ-פרייז השתדל אצל המניסטריוס, להגין על היהודים מפני הצעירים. הממשלה נעתרה ושלחה פקודות נמרצות אל הפקודים להיטניח על השלום, לכל יאונה ליהודים רע. הודות לשמירה היתרה מצד הפקידים לא קרה

דבר. אח"כ נודע שם כותב האזהרה. הוא אנטי-שמי ידוע הולך כסל, הרוצה שיתנו לו היהודים שחר, דמי לא יחרט". נלכד בפה. ארננס של הנוצרים-סוציאליים בוויין "דייטשעס פאלקסבאטי" הגיל להעליל על היהודים בכל מקרה ומקרה עלילה חדשה, להשניאם ולהסית בהם את המון פוראיו. כן הצליח לעשות עלילה חדשה גם שפקודת הממשלה. שאסור לכנוע מחיר סחורות בגולדן וקרייצר וספר. כי הרצען היהודי חלאוואטשעק השתמש בפקודה הזאת להונות את הכונים. כי הדביק בחלונו על כל מנער פתקא, כי מחיר האחד תשעה כתריוס, למען ירטה הקונה. כי כן הוא מחיר הזוג. כזה רצה היהודי לקפח פרנסת שכניו הנוצרי מילה, שאינו יכול להונות את הכריות. לכן אל תקנו מיד יהודים. מטחרת נתפסמי בעתון ההוא שתי הכחושות. "היהודי" חלאוואטשעק הכחישו, כי מעולם לא היה הוא או אבותיו יודים, הוא נוצרי מדור דור ואף גם חותם העתון האנטישמי ובעלילה כזאת יפסיד את קוניו הנוצרים. והנוצרי מילר הכחיש, כי הוא יהודי גמור ומבקש לפרסם זאת, לכל ידמו היהודים, שהמיר דתו ויפסיד קוניו. זה זמן רב לא שחקו בוויין כל כך כמו בקריאת יתתי הרכחושות דאלה.

א. ב. ו. עוזבי הדג"ל בוויין. עד החרש הזה המירו בשנה הזאת יותר מארבע מאות יהודים את דתם בוויין. כיה יותר מאשתקד. פרוסיא ורוסיא. ממשלה אשכנזי, הרוצה לגשול בכפה, מתנהגה כהכנעה מיחדה לעמת רוסיא. את צרפת ואנגליא תיגע אשכנזי להכריע תחתיה ולעצותן תלויות בדעתה. אבל כעונה יתרה היא מתרססה לפני רוסיא כשפחה לפני גבירתה. עד כה התנהגו פקידו הגביל והנהגות האניות באשכנז עם נודרי היהודים מרוסיא, שעברו דרך אשכנז, באכזריות ובעריצות, לחנוף כרוסיא. עתה הואילה ממשלת רוסיא להקל מעט את עול הגולים, למען ירבו היהודים לצאת. מיד ינתה גם פרוסיא את מנהגי האכזריות ובטלה את המנהג לסגור את הגולים כשבוויי הרב. תרא רוסיא ותשטח כמשמעת שפהתה! בן מכבד אב. בהשקפה"ה אנו מוראים: כשעברה התהלוכה כירושלם כמוצאי שבת אוד ליום י"ב אב כהמון רב ששים ושטחים לפני בית הרב ר"א פניויל, מ"מ חכם-באשי, יצא אל המעקה. אחרי אשר ברח את השולטן ירום הודו על החרות, אשר נתן מתנה לכל יושבי ממלכתו, העיר את העם וידבר על לבם לאהבה ושלום ואחדות ועור. אחרי נאמו נואמים מתוך העם והעירו, כי בעבור שלום העדה עליו להתפטר ממשרת הרבנות, אשר נתנה לו בתחבוכות בלתי ישרות, ועליו לעשות חוכתו, לקרא לאספה כללית. אשר הכחר גם ועד, נ"ס חכם באשי ע"פ רוב דעות נעלמות כחוק וכמשפט. הנואמים שמרו את הנמוס ולא הוציאו מפייהם כל מלה, שתהיה עלולה לפגוע בכבודו. כיום השני הגניש בנו ר' יוסף חי מובלגא אל הפחה לאמר, כי שלשה מחכמי הספרדים חרפו וגדפו את אביו ויער עדים ויבקש מאת הפחה ליסר את המורדים כדי רשעתם. הפחה השיבו. כי אי אפשר לו עתה לקבך כל תלונה ולשפט כל משפט. וישלחהו אל המודרי כהפוליציאי. המודרי שלח לקרא את הנאשמים והעדים. והנה נשמעו דברי עד אחד, אשר העיר ביחוד על החכם ר' חנניה גבריאל ככל דברי הקובלנא. המודרי התבונן ושאלהו אם יודע הוא היטב את ר' חנניה? יאמר העד: לא, אבל הכר אכירנו כראותי אותו. ויוסף המודרי וישאלהו, הזה הוא ר' חנניה וכידו הראה עליו ויאמר העד: לא. ויפץ השופט אל העד השני ויעוהו להגיד דבריו גם הוא. והיו דבריו כדברי הראשון ויוסף עוד לאמר, כי אחרי אשר בשר החכם ר' נסים דאנון, כי כבר התפטר ר' משה הלוי, אמר כי עתה על הרב ר"א פאניויל למהר וקדחתפטר גם הוא והיה זה לו לכבוד ולכל העדה למונה רכה. על שאלת המודרי, באותו מעמד אם הוא מכיר את ר"ג דאנון ענה, כי מכירו היטב, כי רואה אותו יום בבקר וכערב בבית התפלה אשר להרכ חכם באשי. אז התפרץ שחוק גדול מפי הנאספים. כאמרו, כי למן היום, אשר היה ר"א פאניויל לרב, לא דרכה רגל ר' נסים דאנון על סף ביתו. כל זה היה כבר די והותר להמודרי וישלחם מעל פניו כאמר, כי לבשת ולחרפה לעם ישראל, אשר כשביל

תורה עם דרד ארץ

בית הספר הראשון ככל הממלכה, אשר יכשו ירוי להם בני יהודים תורה וחנוך כהודי נמור כחד עם מדעי בה"ס הכללים אשרי האיש, שיוכל לשלוח את בנו אל

הגימנוזים העברי

אשר באונגאריש כראד תחת הנהגת הרב הגאון ד"ר מאיר יונג, שם ילמדו התלמידים כל עניני הלמוד של גמנוזים וגם תורה, נ"ך, דקדוק, ש"ם ומפרשים, ויחנכו כדרך התורה וי"ש. תלמידים מגליציה ילמדו פה גם פולנית ועליהם להתחנך כמחלקה ההכנה פה כשפת אשכנז. מחיר הלמוד, המעון ומוזונה כשרים מחמשים כתר לחדש ולמעלה. יתר הפרטים מודיע:

Rabbiner Dr. M. Jung
Ung.-Brod (Mähren).

פיר דיא יונגער.

איך ערטיילע גרינדליכען אונטער-ריכט אין דער אייפאכען אונד דאפפאל-טען בוכהאלטערע, קארעספאנדענץ, סטענאגראפיע אונד פרעמדען שפראכען. בין אימשטאנדע יעדעם שילער כיי פלייסיגעם לערנען צו גארנאמירען פיר גוטען ערפאלג אונד גוטעם צייגנים כיי איינער פרייניג אויף דער ק. ק. האנדעלס-אקאדעמיע. 27 מינער שילער האבען שאן דיא פרייניג אין דער אקארעמיע, בעציעהונגסווייזע פאליטעכניק כעשמאנ-דען אונד בעפינדען זיך אין פערשיעדענען גראסען שטעדטען אויף גימעס פאסטען. אויך פאן אויסווערטס נעהמע אויך שילער אויף מיטקאסט אונד קוואטיער. האנאָר נאך איכעראיינקאממען.

M. WUNDERNANN, Stryj.

יצא לאור בנויורק בעשרה כדכים גדולים בעזרת חכמים מכל העולם ומכיל מאמרים ומדעיים מכל מקצועות היהדות.

יצא לאור הכרך השני.

מחיר כל כרך ע"י "המצפה" תחת 13 כהרים — רק 10 כהרים עם המשלוח מאמריקה מכורך 12.40 כהרים.

מאגרות החיים

אדבעים ואחד ציורים ותמונות ממחזות החיים

מאת יצחק פרנהוף

הספר נדפס הדר על נייר רגל. נמצא למכירה במספר מסוים מצומצם. — מחירו כתר אחד, עם המשלוח עוד 5 הלר, בכסף או במרקות. להשיגו הכף אצל המחבר:

Isak Fernhof, Stanislau.

Newyorker Germania

LEBENSVERSICHERUNGSGESELLSCHAFT.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 . . . . . K. 539,686 228.—
Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905 . . . . . 176,528 370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 . . . . . 50,748,986 —
Ueberschuss vom Jahresumsatz . . . . . K. 2,215.336.— | 13,934.003.—
Reserven v. früheren Jahren für Dividenden „ 11,718.647.— |

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:
1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres; 2) die Polizzen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objektiv falsche Deklarationen enthält; 3) Reisen um die ganze Erdkugel unterliegen keinen besonderen Prämien; 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen; nach 3jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizze frei verfügen, Senäss der in der Polizze ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien
Sigmund Gleitzmann, Krakau
Jasnagasse 5.
Agenten unter günstigen Bedingungen gesucht.

Neue National-Zeitung

Herausgeber: **Dr. S. R. Landau.**

Die nächste Nummer vom 11. d. M. bringt eine speziell für die galizischen Kultusgemeinden bedeutungsvollen Aufsatz:

Die Massentaufen jüdischer Findelkinder in Chrzanów.

Auch sonst ist die „**Neue National-Zeitung**“ stets aktuell und bringt immer originelle publizistische Arbeiten in allen jüdischen Fragen, sowie belletristische Schöpfungen der besten jüdischen Kräfte. — Zu abonnieren bei der Admin. der „**Neuen National-Zeitung**“ in Wien, I., Zelinkag. 11.
Preis vierteljährlich 3 Kronen.

חברה קומנדיטית „כרמל“

המהוללים מאגדת הכורמים מראשון לציון.

יין וקאניאק „כרמל“ המה המשוכחים בין יינות וקאניאק א"י, ונוהיד את הקונים לבל יכשלו בידי המוכרים יין הנקרא יין א"י, העלולים דק להכאיש את המדקא המהוללה של יין וקאניאק „כרמל“, כי רבים המה, אשר לא ידעו להכדיל בין יינות „כרמל“ ובין אלה היינות פחותי-הערך דמתקריים יינות א"י.

הפקקים והמגופים של כקבוקינו חרותים בשם „כרמל“ וגם האתיקטים נושאים עליהם שם „כרמל“ ולמען השמר מזיוף ידרוש כל איש בפירוש „יין כרמל וקאניאק כרמל“. דק היינות שלנו השיגו מדילות זהב על התערוכות פריז (1900) ויין (1906) וכן רק היינות שלנו קבלו תעודות מהפרופסורים: פוש, פרוי, וועריגע אדעסה, פאולעווסקי מלכוב ועוד, ולא היינות האחרים המכונים בשם יין א"י. — אלה המכרזים על מערבם, כי יש להם המדילות והתעודות הנ"ל ירמו באופן מגונה את הקהל. — לוחות המחיר נשלח לכל דורש. יינות „כרמל“ כקבוקים נמצאים למכירה אצל: מענדל גראם ראיטאנא 7; מ. בראנ-דינגער פלאץ גאלוחאווסקי 3. נהן כאדענשטיין קאזימירזאווסקא 5; האמעל קאמץ ראיטאנא; וולאדיסלאו קאזלאווסקי גראדעצקא 85; אליעזר סינאל קאזימי-רזאווסקא 20, ל. שאר לבוב סיקסמוסקא 7, כלם כלכוכ; שמעון הארטמאן באריסלב. הזהרו מפני הרמאים!

Jsidor Krieger
Friedland bei Mistek (Mähren)
ערזענערט דהרמאנא אינד פיאקער-פייטשען אויס פרימא קערן-לעדער גע-שניטמען צו כיליגסמען פרייזען. דערזאנד פער נאכנאהמע.

פרימא נייע
ענגל. מאטיעס
פאסטדערניגע
פערזענדע איך אין פאסט-קארן
5 ק"ג, צירקא 30 שטיק, א
K. 4.— פראנקא יעדער סמא-
ציאן געגען נאכנאהמע דעם בע-
טראגעס.
ביי גרעסערען בעשטערדרינגען
ערזוכע שפעציעל-אפפערט צו
פערלאנגען.
Leopold Bertel
Hering-Export Krakau.
טיכטיגע פלאטצאגענטמען געזוכט.

כשרה זעלכווארעז-פאבריק

A. Finkelstein, Lemberg,
Gołuchowskipl. 2

ליעפערט אלע סארטען זעלכווארען, כעסע
כשרה דעליקאטעס; די פאכריק איז
מיט דען מאדערנסטען בעהעלפען איינ-
געריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט
א. ז. וו. אונד ערצייניג
נור פרימא-זוארע,
בהכשר הה"ג ר' משה באכ"ד האכ"ד פה.

שלום אהרן ראזענטהאל

בעל רסטאורציה בלבוב רחוב קאזימיר
מתכבד להודיע את כל מכיריו ומכריו
הנכבדים, כי כראש חדש יוני פתח בית-
מלון נהדר מאד ורסטאורציה ברחוב
הקצבים מספר 13. שניהם ערוכים בכל
מכשירי פתי המלון המפוארים ובתי המרוח
הגדולים ובכל זאת הכל בזול גדול. הסוחר
יהודי ההגון מוצא את עצמו אצלי כמי
בביתו בחוג מכירים הגונים. המאכלים נעשים
בהכשר גדול וערכים לחיך היהודי הנאמן.
בית המלון שוהר ונפי מחלאת העיר הגדולה,
ע"כ בית מלוני הוא כמרכז ליהודים
צנועים וישרים.

In Ung. Brod, Mähren werden an der privaten 3-klassigen

deutschen Mädchenschule

jüdische Schülerinnen aufgenommen, welche das 10. Lebensjahr zurückgelegt und eine 4-klassige Volksschule absolvirt haben.

Die Mädchen erhalten ausser dem Unterrichte in Bürgerschulgegenständen noch französischen Unterricht, nebst- dem einen intensiven Religionsunter- richt, welcher unter der bewährten Leitung Sr. Ehrw. H. Rabbiner Dr. Jung steht.

Verlässliche Pensionen, mit sittlich religiöser Erziehung, zu mässigen Preisen. Gesunde Lage der Stadt. Schul- beginn 15. September 1908. Auskünfte erteilt der Vorsteher der Israel. Kultus- gemeinde in Ung. Brod.

M. H. Brammer
Kultusvorsteher.

פחמים ומאקס

ממכראות פרסיות ממוצעים ומוכררים
במקח השוה. לקונים בהמירות הנחה.
המשלוח ממכרה, קאר-זענען
ו-פשעמסא לנאליציה עומד ביחוד
ברשות בא כח הפירמא:

Carl Königers Sohn
Josef Perloberger, Lemberg.

